

Maison Maeterlinck / Theater Immobiel

THOM LUZ / NTGENT

Paleis vol dromen,
huis zonder
mensen

Lotte Ogiers

Gezien op 15 december 2022
NTGent

In kille tijden biedt een huis beschutting tegen de buitenwereld. Personages van de Gentse dichter en (toneel)schrijver Maurice Maeterlinck (1862 – 1949) vonden er hun heil wanneer de wereld dreigend op hen af kwam. Een kleine eeuw later onderzoekt de Zwitserse regisseur Thom Luz in ‘Maison Maeterlinck/ Theater Immobiel’ voor NTGent deze symbolistische theaterpraktijk. De boodschap waait via kieren en spleten naar binnen. Wat gezegd wordt schuilt in stilstand en stilte. Beter geen mensen op scène, stelde Maeterlinck in zijn theorie over een immobiel theater. Goed, maar wat dan wel?

20 DECEMBER 2022

Een afbladderende renaissanceboog omlijst een theater in verval. De mist is dik, de nacht donker. Een lied weerklinkt uit de coulissen. Zijn de bijenkasten leeg of valt hier nog enige vorm van leven te bespeuren?

Vier vreemde astronauten klimmen plots uit een gebarsten raam. Ze bewegen alsof ze hun eerste stappen op een andere planeet zetten. Hun pakken zijn die van imkers uit een verre toekomst. Geruisloos beginnen ze aan hun ontdekkingstocht. Tot één van hen een orgel ontdekt. Hij speelt een lied dat hij kent. De vertrouwdheid doet ook de anderen meer plezier scheppen in deze wereld.

Dat leidt tot nieuwe ontdekkingen. Iemand vindt een zeis en begint er een ritme op te slaan. Een andere astronaut raapt een micro op en oefent zijn stem. Toch zijn deze vondsten niet helemaal geloofwaardig. Ze voelen niet aan als toevallige pogingen om de wereld beter te begrijpen. Het zijn doelbewuste handelingen die vaak geoefend werden. De vier kennen hun rol.

Via tekst op het titelscherm kom je te weten dat je kijkt naar 'Maison Maeterlinck / Theater Immobiel'. Dat je kijkt naar een vertelling die drie eenakters van Maeterlinck met elkaar zal verbinden. 'De Blinden', 'De Indringer', en 'Interieur' zijn de onderdelen van dit nieuwe 'Theater Immobiel.' Een astronaut klapt in zijn handen om de woorden tevoorschijn te toveren. Maar ook hier wringt dit gebaar. Waarom doet hij dit ingestudeerde geklap in een wereld waar hij (nog) geen betekenis aan kan knopen?

Het is niet verwonderlijk dat de bijna mystieke theaterwereld van Maeterlinck Thom Luz intrigeert. In zijn vorige stukken omarmde de Zwitserse regisseur via een schaduwrijke beeldtaal de eenzaamheid van mensen op zoek naar grote waarheden. Zijn theater is een wereld waarin geluid, muziek en beeld minstens evenveel zeggingskracht hebben als de acteur die een monoloog declameert. Zo waren mist en wolken zelfs medespelers in zijn poëtische parabel 'Girl from the Fog Machine Factory' (2018).

Ook in de drie eenakters van Maeterlinck schuilt dat herkenbare, menselijke onvermogen om de wereld helemaal te doorgronden. Alles te zien. Laat het nu net de blinde, oude man zijn in 'De Indringer', die via omgevingsgeluiden, vertrouwend op zijn eigen intuïtie, voelt dat zijn dochter zal sterven. Ook in 'Interieur' zal de dood zich via tekens kenbaar maken. In 'Blinden' wacht een groep mensen tevergeefs op hun ziener.

Het is die existentiële leegte die Luz via de (figuurlijke) bewegingsloosheid van zijn acteurs zal opvoeren. De maskers vallen al snel af. Actrice Marijke Pinoy zet haar astronautenhelm af. Haar medespelers zijn de drie muzikanten Olga Kunicka, Isaak Duerinck en Ewout Lehoucq.

De buitenomgeving beroert de innerlijke wereld.

De dystopische, onontgonnen planeet wordt met behulp van warmer licht minder angstaanjagend. Het wordt een wereld. Een klein huisje aan de rand van het podium krijgt nu alle aandacht. Het geluid van vogels weerklinkt uit de bijenkasten. De koningin en haar werkers zijn al lang uitgevlogen. Wat achterbleef zijn Revox-bandopnemers. Sporen van een andere tijd.

Marijke Pinoy heeft de ondankbare taak om de theorie van Maeterlinck aan het publiek uit te leggen. Ze spreekt door een micro en wandelt wat onwennig heen en weer over het podium. Waar Thom Luz meester is in subtiele details en via beelden de verbeelding aanspreekt, vormt deze les theatertheorie een stijlbreuk die schreeuwerig is in een bewegingloze wereld die stilte verkiest.

Dat sluimerende, stille onbehagen is wel goed voelbaar wanneer Marijke Pinoy als een kat in de nacht door een tuin zwerft. Naar binnen kijken. Dat is wat een indringer doet. Vanuit het donkere bos kijkt ze naar de muzikanten in de barak. De drie zetten een melodie in om dan weer te verstenen tot standbeelden.

Maeterlinck schreef deze eenakter 'Interieur' voor poppen die aangedreven zouden worden door touwen. Hun lot in handen van anderen. De drie muzikanten komen dankzij de blik van de buitenstaander tot leven. Haar aanwezigheid maakt iets in hen wakker. De buitenomgeving beroert de innerlijke wereld.

Voor Thom Luz is het werk van Maeterlinck als een huis met heel veel deuren. Op het eerste zicht makkelijk te bereiken: zijn taal is alledaags. Door de vele ingangen waan je je in een doolhof waarin droom en werkelijkheid naast elkaar bewegen. Luz laat die verschillende sporen op volle toeren draaien. Vervormde stemmen van de spelers klinken alsof ze heel traag je geest zullen benevelen. De muziek wordt opnieuw en opnieuw afgespeeld door de recorders. Flarden tekst weerklinken als één verhaal. De tijd heeft geen bestemming meer.

Wanneer de daken van de bijenkasten de nieuwe astronautenhelmen worden, begin je je af te vragen waarom Luz niet ten volle voor het verhaal van het huis is gegaan. Het stille beeld van de *huizenhoofden* is prachtig. De opsluiting compleet. Gewoon. Het huis. Die ruimte. Alles wat daarrond beweegt.

De spelers wachten letterlijk hun lot af. De regie als schepping die hen inpakt. Ze zijn gebonden aan de theorie van een gestorven dichter én de ideeën van een eigentijdse regisseur. Wanneer ze hun maskers weer hebben afgezet, bouwen ze een klein huisje vooraan op scène. De nacht valt. Ze zitten verscholen. Ze wachten. Ze zwijgen. Hun vertraagde stemmen klinken terwijl die zinnen uit de drie eenakters herhalen. De spanning waait via losliggende dakpannen de lucht in. Op die momenten voert Thom Luz grote bewijsstukken aan in het voordeel van het immobiele theater van Maeterlinck zonder acteurs.

Maar wil je naar zo'n theater kijken? De getalenteerde muzikanten raken amper hun instrumenten aan, Marijke Pinoy loopt verweesd rond. De spelers worden de bouwstenen van een bouwsel waarin de gegeven ruimte te beperkend is om echt in contact te komen met wat al jarenlang in stilte tussen de muren verscholen zit.